

İSTANBUL
GELİŞİM
ÜNİVERSİTESİ

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ II

**TÜRK İNKILÂBİ:
KÜLTÜR VE EĞİTİM ALANLARINDA YAPILAN İNKILÂPLAR**

HAFTA 4

Doç. Dr. Ercan KARAKOÇ

Eğitim ve Kültür Alanında Yapılan Yenilikler

- **Tevhidi Tedrisat Kanunu'nun Çıkarılması**
- 3 Mart 1924 tarih ve 430 Kanun Numarası ile kabul edilmiş olan ve ülkedeki bütün eğitim kurumlarının Maarif Vekaleti'ne (Milli Eğitim Bakanlığı'na) bağlanmasını öngören yasadır.
  - «Türkiye dahilindeki bütün müessesat-ı ilmiye ve tedrisiye Maarif Vekaleti'ne merbuttur.»
- Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitimin temel kanunu kabul edilmiş ve daha sonra çıkarılan kanunlara esas teşkil etmiştir
- Türkiye'de eğitim alanında yenilik yapabilmek; millilik, laiklik, modernlik esaslarını uygulayabilmek için eğitim kurumlarının birleştirilmesine ihtiyaç duyulması sebebiyle hazırlanan kanun; ülkenin eğitim işlerinde çok başlılığın kaldırılmasını sağladı.
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu ayrıca tekke ve zaviyelerin kapatılması; dinsel olduğu düşünülen Osmanlı harflerinin kaldırılıp Harf Devrimi'nin yapılması gibi diğer bazı Atatürk devrimlerinin gerçekleşmesi için de altyapıyı oluşturmuştur.

Maarif Teşkilatı İle İlgili Kanunun Çıkarılması

- 2 Mart 1926 tarihinde, ilkokul, lise ve yüksek öğretimin belli esaslara göre düzenlenmesi için Maarif Teşkilatı Kanunu kabul edildi.
- Devletin izni olmadan okul açılmayacağı belirtilerek okullarda hangi derslerin ne şekilde okutulacağı belirlendi.
- Eğitim Sistemi düzenlendi.
- Okul açma yetkisi Milli Eğitim Bakanlığına verildi.
- Yabancı okullarda Türkçe Tarih Coğrafya ve Felsefe derslerini Türk öğretmenler tarafından okutulması karara bağlandı.
- Tefsir ve Tefsir Tarihi, Hadis ve Hadis Tarihi, Fıkıh Tarihi, Kelâm Tarihi gibi dersler, müfredattan kaldırılmıştır.
- İlköğretimin ücretsiz ve zorunlu olduğu belirtildi. Karma eğitim ilkesi kabul edildi.

Başöğretmen Gazi Mustafa Kemal Sivas'ta yeni alfabeyi öğretiyor, 1928.

Latin Alfabesinin Kabul Edilmesi

- Cumhuriyet Dönemi'nin en önemli inkılâplarından birisi de Harf Devrimi'dir.
- İlerlemenin önündeki en büyük engel cehaletti. Milleti bu durumdan kurtarmaya kararlı olan Mustafa Kemal, kurtuluşun yolunu da şu sözü ile gösterdi: "Büyük Türk milleti, cehaletten az emekle kısa yoldan ancak; kendi güzel ve asil diline kolay uyan böyle bir vasıta ile kurtulabilir. Bu okuma yazma anahtarı ancak Lâtin esasından alınan Türk alfabesidir."
- Kasım 1928'de, yeni Türk harflerinin kabulüne ilişkin kanun, Meclis tarafından kabul edildi.
- Kanunun kabul edilmesinden sonra geniş halk kitlelerine okuma yazma öğretmek üzere "Millet Mektepleri" açıldı. Atatürk, Millet Mektepleri Başöğretmeni ilân edildi (24 Kasım 1928).
  - Böylece, eğitim ve kültür hayatımızda yeni bir dönem başlamış oldu.

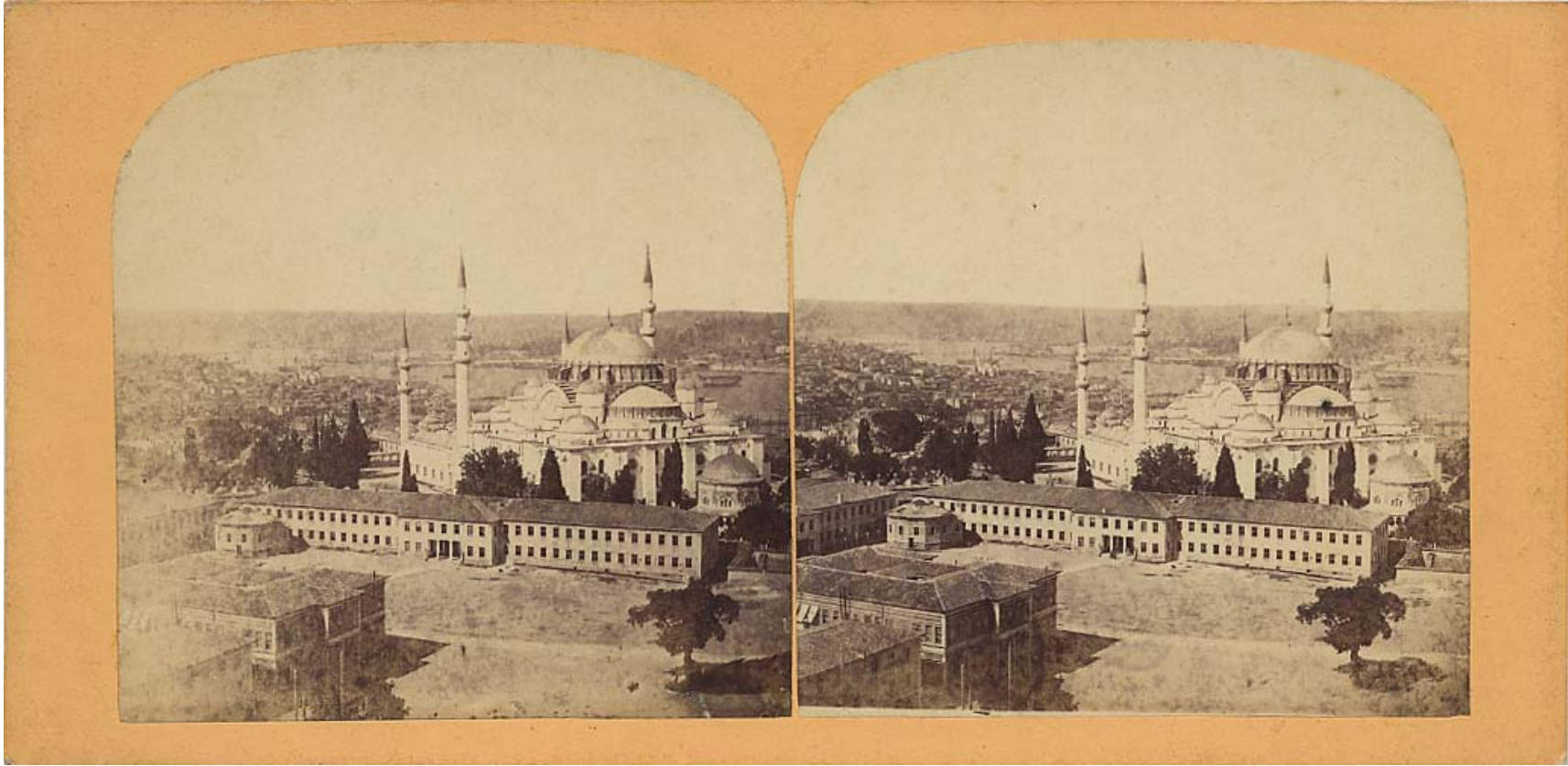
Bir grup çocuk,
insanların yeni
harfleri öğrenmesi
için ağaca asılmış
afişi inceliyor, 1930

Medreselerin Kapatılması

- Medrese, Müslüman olan ülkelerin orta ve yüksek öğretim verilmesi amacıyla kurulan eğitim kurumlarından birisidir.
- Ancak cumhuriyetin ilanı ile birlikte bu kurumun dönemin gerisinde kaldığı düşünülerek kapatılmıştır.
- Cumhuriyetin ilanından sonra 13 Nisan 1924 tarihinde medreselerin kapatılması ve daha modern eğitim kurumlarının açılması kararı verilmiştir.
- Medreseler kültür yıpranmaları ve ülkede ikililik çıkmasını engellemek amacıyla kapanmıştır.
- Medreselerin dönemin ruhuna uyum sağlamaması bu kararda etkili olmuş, Medreselerin kapatılması sonucunda din adamı yetiştirmek amacıyla İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakülteleri açılmıştır.

Süleymaniye Külliyesi, 1895

Üniversite Kanununun Çıkarılması

- Düşünce, vicdan ve bilim etkinliği özgür bireyler yetiştirmek amacıyla üniversite reformu yapıldı.
- Daha önceden resmi yapıyı temsil eden ve sınırlanmış bir yüksek öğretim sistemi varken, özerk yapılı objektif kurumlar olmalıydı.
- Ankara Hukuk Mektebi (1924),
- Gazi Eğitim Enstitüsü (1926) ve
- Ziraat Enstitüsü (1930) cumhuriyetin hedefleri doğrultusunda kurulan yüksek öğretim kurumlarıydı.
- Yapılan çalışmalardan sonra 1933 tarih ve 2252 sayılı kanun çıkarıldı.
- 1933'te İstanbul Dârülfünunu kapatılarak yerine İstanbul Üniversitesi kuruldu.
- Hocaların yarısından fazlasının görevine son verilerek yerlerine yenileri görevlendirildi.
- Almanya'dan göç ederek Türkiye'ye gelen hocalar üniversite anlayışının yerleşmesinde yardımcı oldu.
- Üniversite, fakülte, rektör kavramları 1933'teki reform hareketiyle oluştu.

İSTANBUL
GELİŞİM
ÜNİVERSİTESİ

İstanbul Üniversitesi
1933

Türk Tarih Kurumu Kurulması

- Osmanlı devletinde yazılmış olan tarih kitapları İslam Tarihi özelliklerini taşımakta ve İslamiyet'in kabulünden önceki Türk devletlerinden bahsetmemekteydi. Bu yönüyle Osmanlı devletinde "ümmeççi tarih anlayışı" vardı.
- Atatürk Türk tarihinin İslamiyet'in kabulünden sonraki dönemle sınırlandırılmayacağını ve daha önceki dönemlerde Türklerin binlerce yıllık bir geçmişi olduğunu ortaya koyarak Türk tarihinin dini motiflere bağlı kalmaksızın bir bütün olarak incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.
- Türk Ocakları 29 Mart 1931 tarihinde kapanma kararı alınca Türk Tarih Heyeti, 12 Nisan 1931 tarihinde "Türk Tarih Tedkik Cemiyeti" adıyla yeniden örgütlenip çalışmalarına devam etti. Kurumun adı 1935 yılında "Türk Tarihi Araştırma Kurumu", daha sonra "Türk Tarih Kurumu" olarak değişti.

Türk Tarih Kurumu'nun kuruluşu
1931

Türk Dil Kurumunun Kurulması

- Türk tarihiyle birlikte, Türk dilinin de dünyadaki en eski ve sistemli dillerden biri olduğunun ispatlanması için çalışmalar yapılmıştır.
- İslamiyet'in kabulünden sonra Arapça ve Farsçadan bir çok kelime Türkçeye girmiş ve Türkçenin bazı kurallarının bozulmasına neden olmuştur.
- Toplum hayatında kullanılan dilin toplumun gerçek anlamda bağımsızlığının bir göstergesi olduğuna inanan Atatürk Türk dilinin gelişmesini sağlamak için 12 Temmuz 1932'de Türk Dil Kurumunu kurmuştur.

Türk Dil Kurumu toplantısı, 1933.

Ülkesini, yüksek istik-
lalini korumasını bilen
Türk milleti, dilini de-
yabancı diller boyunduru-
ğundan kurtarmalıdır.
Gazi M. Kemal

"Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti,
dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır."

Gazi M. Kemal

- Atatürk, 1 Kasım 1936'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 5. dönem 2. yasama yılının açılış konuşmasında Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'nun geleceği ile ilgili dileklerini şu sözlerle dile getirmişti:
- *Başlarında değerli Eğitim Bakanımız bulunan, Türk Tarih Kurumu ile Türk Dil Kurumunun her gün yeni gerçek ufuklar açan, ciddî ve aralıksız çalışmalarını övgü ile anmak isterim. Bu iki ulusal kurumun, tarihimizin ve dilimizin, karanlıklar içinde unutulmuş derinliklerini, dünya kültüründe başlangıcı temsil ettiklerini, kabul edilebilir bilimsel belgelerle ortaya koydukça, yalnız Türk ulusunun değil, bütün bilim dünyasının ilgisini ve uyanmasını sağlayan, kutsal bir görev yapmakta olduklarını güvenle söyleyebilirim. Tarih Kurumunun Alacahöyük'te yaptığı kazılar sonucunda, ortaya çıkardığı beş bin beş yüz yıllık maddî Türk tarih belgeleri, dünya kültür kahraman tarihinin yeni baştan incelenmesini ve derinleştirilmesini gerektirecektir. Birçok Avrupalı bilim adamının katılması ile toplanan son Dil Kurultayının aydınlık sonuçlarını görmekle çok mutluyum. Bu ulusal kurumların az zaman içinde ulusal akademilere dönüşmesini dilerim. Bunun için, çalışkan tarih, dil ve bilim adamlarımızın, bilim dünyasınca tanınacak orijinal eserlerini görmekle mutlu olmanızı dilerim.*

Millet Mekteplerinin Açılması

- Millet mektepleri 1 Kasım 1928 tarihinde faaliyet göstermeye başlamıştır.
- Millet mekteplerinin açılmasının en temel amacı ise halkın okur yazar oranını arttırmak ve eğitim seferberliğini harf inkılabı ile başlatmaktır.
- Harf inkılabı ile Latin alfabesi kullanılmaya başladı ve bu nedenle eğitim seferberliği başlatıldı ve millet mektepleri açıldı. Millet mekteplerinin açılmasıyla birlikte halkın okuma-yazma oranı da yükselmeye başlamıştır.
- O dönemdeki lise mezunları öğretmen olarak ülkenin her yerinde görev yapmışlardır.
- Verilen eğitimler sayesinde halkın büyük bir kısmı okuma yazma öğrendi.

Eğitim ve Kültür Alanında Yapılan İnkılaplar

Eğitimde yenilik yapılmasını gerektiren sebepler:

- Eğitim ve öğretimi çağdaş esaslara göre düzenlemek
- Eğitim ve öğretim kurumlarında laikleşmeyi sağlamak
- Eğitim kurumlarında eğitim-öğretim birliğini sağlamak
- Kültür çatışmalarını ortadan kaldırmak
- Millî, bilimsel ve çağdaş değerlerle donanmış bir nesil yetiştirmek

HARF İNKILABI (1 KASIM 1928)

- Okuma yazmayı kolaylaştırmak, okur - yazar oranını arttırmak ve konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkı ortadan kaldırmak amacıyla 1 Kasım 1928'de **Arap alfabesi kaldırılarak Latin alfabesi** kabul edilmiştir. Böylece;
- ✓ Okuma yazma bilenlerin sayısında artış olmuş ve bilimsel çalışmalar hızlanmıştır.
- ✓ Basılan kitap sayısı artmış, batılılaşma ve çağdaşlaşma yolunda önemli bir adım atılmıştır.
- ✓ Millî kültürümüz daha da gelişmeye başlamıştır.

- o Okur-yazar olmayan yetişkinlere okuma yazma öğretmek ve yeni Türk harflerinin tanıtılmasını sağlamak için **Millet Mektepleri** açılmış (1928) ve ülke genelinde okuma - yazma seferberliği başlatılmıştır.
- o 24 Kasım 1928'de Atatürk'e **Başöğretmen** ünvanı verilmiştir.

TEVHİD-İ TEDRİSAT KANUNU (3 MART 1924)

- ✓ Eğitim ve öğretim birleştirilmiş.
- ✓ Medreseler kapatılmış; yabancı okullar Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Böylece eğitim ve öğretim faaliyetlerinden kaynaklanan kültür çatışmaları önlenmeye çalışılmıştır.
- ✓ Yabancı okullara Türkçe, Tarih ve Coğrafya dersleri konulmuş ve bu derslerin Türk öğretmenler tarafından okutulması sağlanmıştır.
- ✓ Karma ve laik eğitime geçilmiş, eğitimin çağdaşlaşması ve laikleşmesi sağlanmıştır.

Türk Tarih Kurumu'nun Açılması (15 Nisan 1931)

- Türk tarihinin sadece Osmanlı ve İslam tarihiyle sınırlı olmadığını göstermek
- Türk milletinin geçmişini araştırıp eski Türk tarihini de aydınlatmak.
- Türklerin dünya uygarlığına yaptıkları hizmetleri ve katkıları ortaya koymak
- Ümmetçi tarih anlayışı yerine **millî tarih anlayışını oluşturmak**
- Türkler hakkındaki olumsuz propagandaları çürütmek için kurulmuştur.
- Türk Tarih Kurumu'nun açılmasıyla Türk tarihi ile ilgili çalışmalar hızlanmış; ümmetçi tarih anlayışından **millî tarih anlayışına** geçilmiştir.

"Türk çocuğu atalarını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır."

Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun (Millî Eğitim Temel Kanunu - Mart 1926)

- o İlk ve orta öğretimin esasları tespit edilmiş.
  - o Bütün okul açma faaliyetleri devletin tasarrufuna alınmış.
  - o İlköğretim parasız ve zorunlu hale getirilmiş.
  - o Eğitimin millileştirilmesi ve çağdaşlaştırılması amaçlanmıştır.
- Ayrıca;
- ✓ 1926'da çıkarılan bir kanunla **ticaret hayatında Türkçe kullanılması** öngörülmüştür.
  - ✓ 1927'de çıkarılan bir kanunla sokak adları **Türkçeleştirilmiştir**.
  - ✓ 1928'de Arap rakamları kaldırılarak uluslararası rakamlar kabul edilmiştir.

Türk Dil Kurumu'nun Açılması (12 Temmuz 1932)

- ✓ Türk dilini yabancı dillerin etkisinden kurtarmak
- ✓ Konuşma ve yazı dili arasındaki **birlikteliği sağlamak**
- ✓ Türkçeyi bilim dili haline getirmek
- ✓ Türk dilinin zenginliğini ortaya çıkarmak
- ❖ Türk Dil Kurumu ve Tarih Kurumu'nun açılması Atatürk'ün milliyetçilik ilkesiyle doğrudan ilgilidir.

EĞİTİM KÜLTÜR ALANINDAKİ DİĞER GELİŞMELER

- 1925 yılında **Ankara Hukuk Mektebi** açılmıştır (**İlk Yüksekokul**).
- 1932'de **Halkevleri (Halk Eğitim Merkezleri)** kurulmuştur.
- 1933'de **Darülfünun**'un yerine Cumhuriyet'in **ilk üniversitesi** olan **İstanbul Üniversitesi** kurularak Avrupa modeline göre örgütlendirilmiştir (**Üniversite Reformu**).
- Ankara'da **Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi** (1936)
- Ankara'da **Musiki Muallim Mektebi** (1924) açılmış,
- Sanayi-i Nefise mektebi **Güzel Sanatlar Akademisi**'ne dönüştürülmüş (1928),
- **Ankara Devlet Konservatuarı** (1936) ,
- **Resim ve Heykel Müzesi** açılmıştır. (1937)